

Landareak

JAKOBA ERREKONDO

Hautsaren kiratsa

URTEA JOAN eta urtea etorri gerran. Urteroko borroka. Solstizioa aitzakia, ateetan naturari gorazarre egiten dieten lizar, elorri zuri, eta lore xortak jartzen diren sasoi honetan, etxe aurreko belazean gudaldi ikaragarria izaten dugu. Alde batetik gu eta gure aitzurrak, aurkariak karduk. Haien gudarostea ia erabat *Cirsium* generokoek osatzen dute: *C. arvense*, *C. vulgare*, *C. filipendulum*, *C. palustre* eta *C. eriophorum*, besteak beste. Sailean, urte osoan etengabe, ardi, behor eta bigantxaazienda bertan larratzen da. Honek, kaka eta kaka medio, nitrogeno gaindosia dakarkio lurrari. Horixe gustuko karduek eta milaka eta milaka hazten dira. Hezetasuna ere gustuko dute eta mugako basoaren, garomenaren eta lahar-tortoen itzalaldetan bapo ugaltzen dira.

Egun luze hauek beroak izaten dira, eta urrutira gabe dugun itsasoaren brisa alferkerietan baldin badabil, zer esanik ez. Bi aitzur dantzan, ez jorran, edo izakitzen, edo... Dantza berezian aitzurraren ahoko alde bat kantoizka, karduk lurpean duen ipurdi lodikote moztaka kolpean ateratzeko. Ipurdi hori atera ezean bertatik berrituko da.

Aitzurra dantzatzan duen batek besteari: hau dek hau kiratsa! Zer dek hau? Ez dago sakon arnastu beharrik, bero sasoiaren loratu zaleak diren landareek usain izugarriak-erakargarriak zabaltzen dituzte. Lagunak ezagutu nahi duen usaina ere lore batena da. *Castanea sativa*, gaztainondoaren lore arrarena. Gaztainondo bakoitzak bi lore ematen ditu: arrak eta

JAKOBA ERREKONDO

Castanea sativa, gaztainondoa.

emeak. Emeak txikiak eta hostoen azpiko aldean babestuta. Arrak ikusgarriak: gerba laru luzeak multzoka eta hostaiaren gainetik kanpoko haizeetara. Arrak polena zabaldu behar du eta beti haizearen esanetara makurtzeko pronto. Polen edo lorauts horrek zabaltzen du gaztainondoaren kiratsa, berak darama... Beste arbola bateko lore emea ernaltzeko bidean lagunduko dio.

Zorrotz azaldu du lagunak lore horren kiratsa: hazi usaina du. Gizonaren hazia-rena: semena edo esperma-rena. Haize handirik ez zebilela eskerrak.

Irakurleak galdezka

Kaixo Jakoba! Aspaldidanik daukat ahuakate eder eta altu bat loreontzian sartuta. Hezur batetik hazita da eta etxean leku asko hartzen du, baita ur asko ere! Komeni da etxetik kanpora ateratzea? Hala bada, nik daukadan lur pusketa txikian ez luke nahiko eguzkirik izango, ekialdera baitago. Nora komeniko litzateke eramatea? Eta etxe barruan edukitzekotan poto handiago batetara aldatu beharko nuke? Hainbeste ur ez irensteko miraririk ba al da? Bestalde, batzuetan, hostoetan mantxa argi batzuk jartzen zaizkio, zer gaitz da? Eta amaitzeko, inoiz ahuakaterik emango al du? Arra izan al daiteke? Segi horrelaxe urte askoan eta alde zurretik esker mila!
Olga Villa (Larraul).

Kaixo Olga. Zorionak, familia hazten ari zara... Komeni da bai kanpora ateratzea. Ahuakateondoa (*Persea americana*) arbola handia egiten da, aukera baldin

badu izugarria. Metro pare batetik gorako diametroko enborra ere egin dezake... Eguzkizalea da bai, hegoa edo hego-mendebala du hemen gustukoena. Landatzerakoan handia egingo dela kontutan izan...

Loreontziko kartzelan mantendu nahi baduzu, ahal duzun handienez jarri. Hala ere txikia izango duenez urtero-urtero ahal duzun neurrian luberritu, eta udaberrirri-uda partean, hilean bitan edo, urari ongarria erantsi. Ura nahi eta nahitaezkoa du, geuk bezalaxe, eta zalea da, amorratua, tropikotik baitator...

Hostoetako orbanak eguzkiak zuzenean jotzen duelako edo loreontzian jakiren baten eskasia izango duelako izan daitezke.

Landare gehienak bezala ahuakateondoak hermafroditak dira, baina lore arrak eta emeak ez ditu batera irekitzen. Fruitua emateko urrutira gabe beste bat izatea komeni da, polinizazioa erraztuko baitu.